

Motricitatea umană- formă de manifestare a excelenței

Studiile de psihologie și pedagogie evidențiază preocupări ale oamenilor de știință privind valorificarea fiecărui individ din societate, în funcție de capacitățile pe care le posedă. În acest sens, se poate aprecia că există aproximativ trei zone de acțiune; una care cuprinde subiecții cotați mediu din punct de vedere fizic și psihic; o alta care-i cuprinde pe cei subdotați fizic și psihic și o a treia zonă, a celor supradotați sau excelenți.

Studiile privind excelența se situează în sfera psihologiei și se referă cu prioritate la excelența intelectuală, vizând mai puțin unele domenii cum sunt arta și chiar foarte rar, studiile privind motricitatea. În aceste condiții în mod firesc ne punem întrebarea: se poate vorbi de excelență în domeniul activităților motrice? Răspunsul este: Da, se poate vorbi de excelență în domeniul activităților motrice!

Domeniul excelenței ca zonă de manifestare a „aurului cenușiu”, indiferent de limbajul sau formele de exprimare folosite, are un trecut foarte îndepărtat pornind de la exprimarea empirică populară, mitologică, mistică, religioasă și până în ultimul secol, când oamenii de știință au luat în serios performanța motrică, iar asta, datorită rezultatelor obținute în arenele sportive.

În timpuri străvechi aptitudinile fizice și motrice erau considerate ca supranaturale și nu de puține ori cei care le posedau erau ridicați la rang de semizeii, conducând grupuri sociale mai restrânse sau mai largi. De regulă, aptitudinile psihice și motrice erau asociate trăsăturilor psihice deosebite, mai ales intelectuale.

O serie de eroi din poveștile populare din diferite țări, care prin inteligență învingeau forțele răului, iar prin forța fizică se distingeau ca adevărate stăvile în apărarea celor mai puțin dotați. Interesant de remarcat la Confucius că noțiunea de inteligență era atașată etimologic de abilități excepționale de vedere și auz. Prima calitate este responsabilă de precizie și orientare în spațiu, dar poate fi semantic extinsă și asupra proceselor cognitive.

Odată cu timpul, omul a căutat să-și sporească forțele fizice, care în mod natural erau inferioare celorlalte viețuitoare, cărora le-a devenit superior datorită inteligenței sale. El a inventat roata, diferite unelte, arme, etc. Prin primatul inteligenței, omul nu numai că a reușit să-și sporească forțele fizice, dar a știut să le dea orientarea cea mai bună și aplicațiile cele mai utile. Prin aceasta, unele mișcări ale omului au devenit nesemnificative din punct de vedere practic, menținându-se prin tradiție ca jocuri sau ca elemente de întrecere. Cu alte cuvinte, prin translație și transformare, s-a constituit un nou domeniu, atât ca scop, cât și ca mod de organizare, domeniul activităților recreative, al divertismentului ce cuprinde mișcări care, mai târziu, au constituit exercițiile fizice.

Desprinderea unor mișcări din procesul muncii și includerea lor în sfera educațională împreună cu transformările datorate etapelor istorice, au creat un nou domeniu de manifestare a excelenței. Preocupările societății de a-i valorifica pe cei dotați, prin crearea de instituții speciale și apoi școli, în care se cultivau nu numai capacitățile superioare, ci și frumusețea corporală și morală. Aceasta din urmă a constituit motiv de inspirație și valorificare a unui alt tip de excelență, cea artistică, inegalabile opere sculpturale cum sunt: Apoxiomenes, Discobolul lui Miron, Alergătoarea Dorică, Herculanum, care înfățișează indivizi cu o armonie corporală demnă de invidiat chiar și în zilele noastre.

Perfecționarea sferei biologice a determinat în cea mai mare măsură obținerea unor performanțe în domeniul motricității greu de egalat sau depășit.

Este greu de conceput excelența în domeniul motricității în afara determinării sociale, a influențelor concepțiilor sociale, alături de factorii din mediul natural. În acest sens, purtarea războaielor a implicat valorificarea excelenței nu numai în domeniul fizic, ci și în cel al tacticii, al producției armelor etc. Victoriile în marile bătălii reprezentau și reprezintă adevărate evenimente în manifestarea excelenței, apreciate, răsplătite și sărbătorite de societate. Exigențele extraordinare la care erau supuși fiii de egipteni în educarea rezistenței la oboseală, la foame, sete, sunt exemple reale. (relatările lui Xenofon despre copilăria regelui Cyrus- „Ciropedia”).

Opus acestora, istoria copilăriei lui Buddha evidențiază o altă filosofie, în centrul căreia stă contemplarea, răbdarea, completa anihilare a pornirilor, care dau înțelepciune vieții și dreptul la Nirvana. Totuși, și la vechii indieni cultivarea excelenței fizice în ducerea războaielor, era însoțită de o serie de probe intelectuale, care testau viteza de gândire și capacitatea creativă. Se poate observa, pe de o parte rolul exercițiilor fizice și, pe de altă parte, viziunea integratoare asupra formării personalității tinerilor.

Chinezii realizau o educație sintetică ce cuprindea caracterul, spiritul și corpul. Confucius evidențiază existența a șase „arte liberale”: muzica, ceremonialul, aritmetica, caligrafia, scrima și arta de a conduce carul. Kong-fu a creat și un sistem de educație fizică medicală pe care împăratul l-a introdus în ritualul religios. Toate acestea constituiau domenii de manifestare a excelenței.

Excelența motrică a reprezentat la japonezi, popor tradiționalist, un domeniu apreciat în toate etapele de dezvoltare istorică. Exercițiile fizice sub formă de judo, kendo, sumo, etc, au fost înțelese ca fiind deosebit de influențate spiritual, moral și intelectual. Un pedagog japonez se adresa elevilor săi care exersau cu arcul astfel: „nu trebuie să te gândești dacă nimeriști ținta ori nu, ci numai la ținuta corpului tău și la puterea sufletului tău. Dacă ele sunt bune, săgeata nimeriște singură în țintă. Dacă nu a nimerit, pricina este în sufletul tău, iar nu în chipul cum ai ochit”.

În Atena, domeniile de manifestare a talentului erau aceleași cu cele recunoscute și astăzi; aptitudini intelectuale exprimate prin speculații filozofice, excelență morală, viziune politică, talent oratoric, aplicații artistice și sportive. Activitatea motrică desfășurată în palestre însoțită de arta declamării și muzică era în măsură să desăvârșească educația tinerilor efebi.

Ca oricare domeniu al activității sociale care a cunoscut etape de dezvoltare și de decadentă, activitățile motrice au urmat același traseu.

Antichitatea cu Olimpiadele sale, a creat eroi legendari cu frumusețe corporală, spirituală și motrică. A urmat Evul Mediu al cărui nobili(cavaleri) trebuiau să posede virtuți fizice. Perioada Renașterii a valorificat omul cu toate trăsăturile sale psiho-fizice și educaționale.

În toate aceste etape, oamenii de știință au manifestat un interes aparte pentru subiecții supradotați, situați „peste valorile superioare recunoscute”. Genialitatea acestora s-a manifestat în toate domeniile de activitate, chiar dacă unii autori au considerat-o ca pe un fenomen patologic introducând concepție ca cel de „bio negativitate” sau „diagnoza științifică a maladiei care caracterizează toți oamenii ce par a fi genii” sau „abatere de la funcția vieții”.

Deși studierea excelenței a coborât în istorie până la Confucius și Platon, care au abordat problema teoretic și practic, făcând sugestii pentru identificarea, selecția și cultivarea talentelor în procesul învățării umane, nici azi nu se pot explica cu precizie cauzele care îi diferențiază pe Goethe, Hegel, Einstein, Mozart, Beethoven, Leonardo da Vinci, Tintoreto, Van Gogh, Napoleon sau eroii olimpiadelor moderne, de ceilalți semeni cu rezultate ce nu depășesc obișnuitul.

Galton contrazice afirmația că toți copiii se nasc la fel, singurii factori care-i vor diferenția mai târziu fiind exercițiul permanent și efortul moral. Nu cred în egalitatea naturală. Oamenii sunt înzestrați de Dumnezeu în mod diferit, după cum este amestecată seminția naturală pe baza „legilor” întâmplării, ori de câte ori omul a încercat să învingă aceste legi, a cules rezultate dintre cele mai negative.

Cei dotați din punct de vedere intelectual sau fizic, vorbind despre stările psihice de limită, M. Epuran evidențiază: „Istoria culturii umane ilustrează bogat acea caracteristică de permanență a personalității, unanim admirată, dorită, invidiată și luată ca model; năzuința spre performanță ieșită din comun, vecină cu eroismul și uitarea de sine, dar și ambiția extremă de autoafirmare”. Nevoia de excelență implică ieșirea din tipare și depășirea condiției în care se află omul la un moment dat. Supradotații din punct de vedere motric, intelectual și moral, se află dincolo de năzuința de performanță; astfel sportivul de înalt nivel este creativ, echilibrat, stăpân pe emoții, motivat, temerar, realizând performanțe considerate inaccesibile. Aceste rezultate crează sentimentul libertății omului.

Nu se poate afirma că progresele impresioante ale geneticii, au rezolvat problema aptitudinilor de excepție (intelectuale, estetice, motrice, etc), ele rămânând încă neelucidate în mare măsură. Sigur, corelația dintre aptitudini, mediu, educație este extrem de importantă, dar ponderea care revine fiecărui factor nu se poate preciza încă.

Bibliografie:

1. Ioan Șiclovan,- „Teoria educație fizice și sportului”, București, Editura Sport-Turism, 1979
2. Mircea Dragu,- „Jocuri motrice,,Ed. Fundației universitare „Dunărea de jos”, Galați 2002
3. M.Taiban,- „Probleme psihologice ale jocurilor și distacțiilor”, E.D.P. București 1970

Profesor Constantin COCA
Liceul Tehnologic „Simion Leonescu” Luncavița